

MEDALLES ACADÈMIQUES RAMON MARTÍ D'EIXALÀ

RAMON MARTÍ D'EIXALÀ

(Cardona, 6 de gener de 1808 – Madrid, 18 de maig de 1857)

Biografia a càrrec del Dr. Josep M. Vilajosana i Rubio

1. Vida

Dues referències són suficients per tal de destacar com cal la transcendència del nostre biografiat. Jaume Vicens Vives sostingué que «la puixança de Catalunya i el treball d'alguns professors insignes, la majoria nomenats en el decenni consecutiu a la gran fornada universitària de 1847 – Martí d'Eixalà, Bergnes de las Casas, Milà i Fontanals, Llorens i Barba, Permanyer i Tuyet, Reynals i Rabassa, Rubió i Ors, Duran i Bas–, acabaren per donar un sentit a les promocions que sorgien de les nostres facultats: un sentit [...] de servei a la terra. En aquest sentit es distingiren la Facultat de Dret i els homes que s'hi formaren: els advocats de Barcelona. La tasca no fou gens planera [...]. Però poc a poc formaren una escola caracteritzada per la seva empena científica i humana» (Vicens Vives, 1958: 130). D'altra banda, més recentment, Stephen Jacobson ha afirmat que «Ramon Martí va ser un dels homes més poderosos de la ciutat [Barcelona] en la dècada dels anys quaranta i la primera meitat dels cinquanta del segle XIX» (Jacobson, 2009: 116).

Com arribà a jugar aquest paper tan rellevant el nostre personatge? Ramon Martí d'Eixalà nasqué a Cardona el dia de Reis de 1808. El seu pare era Ramon Martí i Balius; la seva mare, Raimona d'Eixalà i Thomasa. Mentre la trajectòria paterna li aportà una visió comercial de la vida i, a la llarga, una posició econòmica folgada (atès els negocis que va fer amb la sal: cfr. Vilajosana, 2011:33-36), la línia materna l'adreçà de forma gairebé inexorable cap als estudis jurídics: el seu avi, Baltasar d'Eixalà i de Maerschalk, ciutadà honrat de Barcelona i doctor en lleis, ocupava des de 1787 el càrrec d'Assessor Jurisdiccional del duc de Cardona; es casà amb Raimona Thomasa, filla del notari de la vila, Antoni Thomasa i Font. Amb aquests antecedents, no sembla estrany que Ramon Martí d'Eixalà acabés essent jurista. Dels seus germans, Josep (que esdevindria alcalde de Tarragona) i Gaietà també cursaren la

MEDALLES ACADÈMIQUES RAMON MARTÍ D'EIXALÀ

carrera de lleis. Ramon va matricular-se a la carrera de lleis a la Universitat de Cervera el curs acadèmic 1824-1825, assolint el grau de batxiller el 1827. Val a dir que se li va concedir el grau de batxillerat «a claustre ple», distinció que a l'època s'atorgava molt excepcionalment. De fet, la seva fou l'única que es va concedir dels 207 estudiants graduats en el centre entre 1824 i 1827. Tres anys després, exactament el dia 11 de novembre, el nostre biografat obtingué el grau de llicenciat en lleis, *nemine discrepante* (Roura: 1980: 48). Va coincidir a Cervera amb Jaume Balmes, dos anys més jove que ell. Balmes hi estudià Teologia entre 1826 i 1830. No hi ha constància, però, que s'arribessin a conèixer els qui esdevindrien els dos filòsofs catalans més rellevants de l'època, així com tampoc hi ha en els seus textos cap referència de l'un a l'altre (cfr. Vilajosana i Ramis, 2012; Ramis i Vilajosana, 2013).

Des de 1824 la família visqué a Barcelona, en concret a la segona planta del luxós Palau de la Virreina a la Rambla. Ramon Martí d'Eixalà va contraure matrimoni amb Àngela del Romero Walhs, dona de profundes creences religioses, filla d'un Tinent Coronel de cavalleria d'origen andalús destinat a Barcelona –Àngel del Romero (†1823)– i de la seva esposa irlandesa –Matilde Walhs. En Ramon i na Àngela van tenir tres filles: Matilde, Antònia i Amàlia, nascudes respectivament els anys 1838, 1840 i 1842 (Roura, 1980: 75). Els Martí d'Eixalà passaven temporades en un palauet de la seva propietat a Gràcia, que aleshores era encara una població separada de la ciutat comtal. Els terrenys que la família Martí tenien a Gràcia foren objecte de donació per part de l'esposa de Martí d'Eixalà quan enviudà, la qual cosa va permetre que les Visitandines –conegudes com a «Saleses»– poguessin fundar-hi la seva Orde a Gràcia. És en aquest lloc on avui dia hi ha la Plaça del Nord i el carrer que la travessa, dit carrer de Martí, en honor precisament del nostre personatge.

En un moment en què no s'havia creat una estructura estatal sòlida i en què a Catalunya se sentia la necessitat d'organitzar-se per a defensar certs interessos, bàsicament econòmics però també culturals, s'anà perfilant allò que després es coneixerà com a «societat civil catalana». La peculiaritat de la construcció d'aquesta forma social fou la creació de noves societats o bé la consolidació d'algunes ja existents. Ramon Martí d'Eixalà s'inserí de ple en

MEDALLES ACADÈMIQUES RAMON MARTÍ D'EIXALÀ

aquest procés de consolidació. Fou membre de la Reial Acadèmica d'Arts i Ciències i de la de Bones Lletres; també formà part de la Societat Econòmica d'Amics del País, de la Societat del Foment de la Il·lustració, del Col·legi d'Advocats i de l'Acadèmia de Jurisprudència. Són circumstàncies que portaren gairebé de manera natural a què acabés essent, més endavant, un representant molt destacat dels interessos d'aquesta classe social a les Corts de Madrid.

Hi ha consens entre els qui s'han acostat a l'estudi de la vida i l'obra de Martí d'Eixalà en destacar-ne la seva faceta de pedagog, el seu mestratge tant a l'esfera filosòfica com a la jurídica.

La primera activitat docent de Ramon Martí pertany a l'àmbit filosòfic i la desenvolupà a l'Acadèmia de Ciències i Arts a partir de l'any 1835; així, esdevingué el primer seglar que impartí acadèmicament filosofia (Bilbeny, 1985: 160). També va ensenyar a l'Institut Barcelonès, establiment docent de primer i segon ensenyament creat per la Societat de Foment de la Il·lustració. Des de la seva inauguració l'any 1837 i fins 1847, Martí en fou el professor d'Ideologia i Lògica, que era l'assignatura que impartia a l'Acadèmia de Ciències. Cal posar de relleu diverses circumstàncies sobre aquest ensenyament tant a l'Acadèmia com a l'Institut: primer de tot, mostra el compromís de Ramon Martí amb la formació de les noves generacions; se'n sentia molt orgullós perquè li havia permès formar «deixebles independents» (Reynals i Rabassa, 1958: 10); en segon lloc, la seva implicació fou tan gran que fins i tot va dur a terme la tasca pedagògica sense percebre cap emolument; a més, entre 1839 i 1841 va ser director de l'Institut.

Martí també va tenir un paper destacat en la restauració de la Universitat de Barcelona el 1837, any en què es va doctorar en lleis. En pronuncià el discurs inaugural, en què deixà palesos el seu amor a les ciències i la seva fe en el progrés. La propensió a la reflexió acurada i a no donar res per cert abans de l'oportuna comprovació es manifestava a cada pas en la seva conversa quotidiana. Diversos deixebles coincideixen en destacar unes paraules que el mestre repetia sovint davant de les preguntes que li cridaven l'atenció: «No disputem; meditem». Aquesta mena d'eslògan, en la seva

MEDALLES ACADÈMIQUES RAMON MARTÍ D'EIXALÀ

simplicitat, és símbol resumit del canvi d'època en filosofia. Suposava l'allunyament del mètode escolàstic i jurídic basat en les «disputacions» i l'apropament al mètode cartesià de la meditació, que donaria pas a la Filosofia moderna; a més, amaga sens dubte algunes de les claus per entendre el personatge que fou Martí d'Eixalà. Aquest tret connecta amb el d'un home equilibrat, circumspecte i prudent, que són adjectius que li dedica Duran i Bas (Duran i Bas, 1905: 7-8).

Martí d'Eixalà va impartir diferents assignatures a la Facultat de Dret de la Universitat a Barcelona. A partir de 1846 ocupà en propietat la càtedra de l'assignatura «*Elementos de Historia y del derecho civil y mercantil de España*». Una dada molt rellevant, pel que té de significatiu respecte el seu reconegut mestratge, és que per les seves aules universitàries van desfilar-hi alumnes que després destacarien en diferents àmbits de la cultura catalana. Com va dir Ignasi Casanovas, «Martí d'Eixalà és patriarca prolífic de moltes tribus: de filòsofs, de juristes, de literats, de polítics». (Casanovas, 1921: 11). Per corroborar-ho, heus aquí alguns dels seus principals deixebles: Manuel Duran i Bas, Estanislau Reynals i Rabassa i Francesc Permanyer (entre els juristes); Francesc Xavier Llorens i Barba i Pere Codina (entre els filòsofs); Joaquim Rubió i Ors, Josep Coll i Vehí i Joan Mañé i Flaquer (entre els literats); Laureà Figuerola (jurista, economista i polític); Manuel Milà i Fontanals (filòleg).

Els canvis polítics que tingueren lloc l'octubre de 1840, amb l'arribada al poder del sector progressista i la regència d'Espartero, van tenir una conseqüència immediata en la vida acadèmica de Ramon Martí d'Eixalà. La Junta Provincial de Govern el va destituir com a professor de la Universitat de Barcelona, tal com va fer amb d'altres professors (com ara Ignasi Santponç i Josep Ferrer i Subirana, per citar només els juristes), tots ells per ser considerats massa moderats. Tanmateix, al llarg de tot aquest temps no va deixar d'impartir les classes de Filosofia a l'Acadèmia de Ciències. L'agitació d'aquells dies, però, el va afectar no només en l'aspecte general de la seva destitució com a professor universitari, sinó també en un supòsit molt concret que li va succeir l'estiu de 1843: quan es trobava en un poble de la costa, va ser segrestat i conduit a Girona com a ostatge de les forces revolucionàries que dominaven Girona i Barcelona (Reynals i Rabassa, 1958: 63).

MEDALLES ACADÈMIQUES RAMON MARTÍ D'EIXALÀ

Les estades de Ramon Martí d'Eixalà a la capital de l'Estat es corresponen bàsicament amb els períodes pels quals va ser escollit diputat a Corts. La primera elecció en què va participar –la del 15 de setembre de 1843– no li va suposar el trasllat a Madrid, atès que les sessions parlamentàries no van arribar a produir-se. A la legislatura 1845-1846 trobem Martí ja instal·lat clarament a l'oposició. Cal esperar a 1853 per a descobrir-lo ficat de ple en les tasques polítiques. No retornà a Madrid fins al 1857, aquest cop malauradament per darrera volta. El dia 27 d'abril marxà cap a la capital. Quan hi arribà, s'allotjà a la fonda del carrer Espoz y Mina, 14, quart, segona, molt a prop de la Puerta del Sol (Carreras Bulbena, 1929: 347-349). En arribar a la pensió patí els primers símptomes del que després li diagnosticaren com a pulmonia aguda i que posà fi en pocs dies a la seva vida. Segons la partida de defunció, després de rebre els sagraments de la penitència i de l'extremunció, Ramon Martí d'Eixalà morí a les sis de la tarda del 18 de maig de 1857. L'endemà, la premsa barcelonina es féu ressò de la notícia i qualificà Martí com a «*un sabio modesto y un modelo de virtudes*». Jaume Roura ens informa que «fou sebollit al cementiri de San Justo i allí romanen les seves restes en un nínxol encalcinat sense cap inscripció que recordi el seu nom». En concret, el seu nínxol és el número 110 (Roura, 1980: 139 i nota 73).

2. Pensament

2.1 Filosofia

Martí d'Eixalà té una obra filosòfica no massa extensa i no del tot sistemàtica. De fet, es circumscriu al *Curso de Filosofía Elemental* d'unes tres-centes pàgines d'extensió (equivalent a unes dues-centes en les edicions actuals) i a un Apèndix i notes a la traducció del *Manual de Historia de la Filosofía* d'Amice. L'Apèndix, que conté una història de la filosofia a Espanya, no arriba a la cinquantena de pàgines. En aquest cas, altre cop va ser pioner. Va inaugurar les explicacions d'una matèria com és la Història de la filosofia que no existia com a tal a Espanya (Roura, 1980: 276). A banda d'aquestes dues obres, Martí d'Eixalà no va publicar cap altre text filosòfic. S'han conservat,

MEDALLES ACADÈMIQUES RAMON MARTÍ D'EIXALÀ

però, alguns manuscrits que tracten principalment dels sentiments (per a més detalls, cfr. Vilajosana, 2011: 117 i ss.).

Les afirmacions relatives al paper jugat pel filòsof cardoní com a introductor de la filosofia del sentit comú a Catalunya són força freqüents. Ruiz i Calonja, per exemple, diu que Martí és «el mestre de l'escola filosòfica catalana anomenada del sentit comú, d'influència escocesa» (Ruiz i Calonja, 1963: 82). I, en temps recents, Pere Lluís Font, després de repetir que «la filosofia del sentit comú [...] fou introduïda pel jurista i filòsof Ramon Martí d'Eixalà», afegeix: «L'escola catalana del sentit comú, bessona de l'escocesa, tot evocant el destí semblant de dues nacions políticament subjugades però culturalment vives, ajuda també a entendre la relació entre el romanticisme català i escocès» (Font, 1984: 186). Qui s'ha ocupat del pensament del nostre autor des de fora de Catalunya també el titlla de primer representant de la filosofia catalana del sentit comú. En són exemples José Luís Abellán o Manuel Suances (Abellán, 1984: 349; Suances, 2006).

El fet, però, és que aquestes assercions no s'adiuen del tot amb la realitat. No em mostraré tan radical com va ser-ho Joaquim Carreras i Artau en sostenir que en el *Curso* «no s'hi descobreix el més petit rastre de la filosofia escocesa del sentit comú» (Carreras i Artau, 1958: 19; en aquesta mateixa línia interpretativa trobaríem a Roura, 1980: 178 i a Bilbeny, 1985: 174). Influències de l'Escola escocesa, sobretot de Reid, hi són. El que hom no troba enlloc és cap esment concret al concepte de sentit comú.

Com s'entén, doncs, que hi hagi aquest entossudiment en considerar Martí d'Eixalà el paladí de la idea escocesa del sentit comú i, de retruc, en tractar-lo com el primer representant de l'Escola Catalana de Filosofia dels temps moderns (a vegades dita Escola de Barcelona), de la qual aquell tret en constituïria la característica definitiva? Deixant de banda l'ús ambigu que es fa de l'expressió «sentit comú» en molts d'aquests autors (cfr. Vilajosana, 2011: 107-114), segurament el fet que Francesc Xavier Llorens i Barba, aquest sí indubtablement seguidor de la doctrina escocesa del sentit comú (cfr. Anglès, 1998), fos el deixeble-filòsof més prominent de Martí d'Eixalà va contribuir a fer córrer la brama en aquest sentit. Cal parar esment a què bona part dels equívocs que hi ha sobre aquest particular neixen d'afirmacions molt rotundes

MEDALLES ACADÈMIQUES RAMON MARTÍ D'EIXALÀ

de Menéndez y Pelayo. Aquest autor ha gaudit en el panorama intel·lectual espanyol d'una gran autoritat, factor que de ben segur ha originat que s'acceptessin moltes de les seves afirmacions sense sotmetre-les a crítica. No és irrellevant tampoc recordar que Menéndez y Pelayo va ser deixeble de Llorens i Barba. En definitiva, la interpretació que em sembla més plausible és que Llorens i Barba va fer una lectura *a posteriori* –si més no, en aquest punt– del pensament filosòfic del mestre, atribuint-li connotacions que eren més pròpies de les creences de l'alumne. Aquesta «transferència» passà de Llorens al seu deixeble Menéndez y Pelayo, i d'aquest a la resta d'autors que es van limitar a reproduir-la (per a més detalls, cfr. Vilajosana, 2012).

2.2 Dret

Martí d'Eixalà va desenvolupar diverses tasques com a jurista: exercí com a advocat, participà en l'elaboració d'ordenances municipals barcelonines, etc. Però les activitats que li van donar justa fama dins de l'àmbit jurídic van ser les relacionades amb el seu magisteri a la Universitat de Barcelona. En aquest sentit, els seus treballs acadèmics són el comentari a *Las Partidas* d'Alfons X (juntament amb Ignasi Santponç i Barba i Josep Ferrer i Subirana) i els dos únics llibres de temàtica jurídica que va publicar. Ambdós textos anaven destinats a l'ensenyament. L'un, dedicat al Dret civil, fou la seva primera publicació; l'altre, sobre Dret mercantil, fou la darrera.

L'obra que Martí d'Eixalà va dedicar a l'estudi del Dret civil és *Tratado Elementar del Derecho civil romano y español*, publicat el 1838, en dos volums, que segueixen amb força fidelitat l'ordre del Codi francès. A banda d'una sèrie de matèries preliminars força interessants, com la relativa a la interpretació de les lleis, el primer volum es divideix en dues grans parts. La primera, gira al voltant del concepte i classes de persona, mentre que la segona té com a objecte d'estudi els drets reals, títols pels quals s'adquireixen i formes d'extinció. En el segon volum, una mica més curt que el primer, s'estableix la regulació dels drets reals que Martí entén diferents del domini: les servituds, el dret d'hipoteca, el dret emfitèutic, el quasi-domini, el dret de possessió i el dret hereditari. També s'hi analitzen les diferents espècies d'obligacions, les seves

MEDALLES ACADÈMIQUES RAMON MARTÍ D'EIXALÀ

causes i els mitjans per assegurar-ne el compliment. Relacionada amb les obligacions, s'hi exposa la teoria general dels contractes, els diversos tipus de contracte, els quasi-contractes i les formes d'extinció de les obligacions.

Les *Instituciones de derecho mercantil de España* foren molt més reconegudes que el *Tratado*. Consta de quatre llibres. El primer, tracta de l'evolució històrica del comerç i del Dret mercantil; el segon, dels actes mercantils i del comerciant i auxiliars de comerç; el tercer és el més llarg i s'hi inclouen sis seccions dedicades a l'estudi, respectivament: a) dels principis generals sobre la formació, interpretació i efectes dels contractes mercantils; b) d'aquest tipus de contractes; c) de les diferents classes de societats mercantils; d) dels anomenats contractes auxiliars del comerç; e) del Dret marítim; f) de les obligacions dels auxiliars de comerç. El quart llibre fa referència als mitjans per tal d'assegurar el compliment de les obligacions mercantils, llurs causes d'extinció i a les proves.

Hi ha una controvèrsia sobre quin paper va jugar el nostre autor en la defensa del Dret civil català. Montserrat Figueras diu que «Martí no es pot integrar en l'escola jurídica catalana del XIX, que va tenir, precisament, com un dels *leitmotiv* la defensa del Dret civil català en front de la codificació espanyola» (Figueras, 1993: 73). Judit Valls, al seu torn, afirma que «per ser considerat jurista, cal saber de lleis, i per ser considerat jurista català, cal saber i defensar el Dret català. I això veiem que no es produeix en Martí d'Eixalà» (Valls, 2009: 391); i més endavant: «Martí d'Eixalà no defensa en cap moment de la seva obra jurídica el Dret català i les institucions catalanes» (Valls, 2009: 479).

Cal admetre que si hom es fixa en la literalitat dels textos jurídics publicats pel jurista cardoní, les apreciacions d'aquestes autores estarien força justificades. Dels documents que s'han conservat fins els nostres dies, atribuïts a Martí d'Eixalà, no es constata cap explicació ni citació del Dret propi de Catalunya. Però aquesta dada caldria posar-la en relació amb d'altres. Llavors comprovarem que la visió del conjunt resultant és més matisada i potser més ajustada a la realitat. En primer lloc, l'èmfasi que posa Martí en les explicacions de Dret romà l'acosten indirectament al Dret practicat a Catalunya i que, juntament amb el Dret canònic, s'ensenyava a Cervera. En segon lloc, és molt

MEDALLES ACADÈMIQUES RAMON MARTÍ D'EIXALÀ

important complementar el que diuen els escrits jurídics de Martí d'Eixalà, bé sigui de manera explícita o implícita, amb el lloc destacadíssim que ocupava la seva figura en la societat civil catalana. Més en concret, cal contextualitzar el rebuig que van generar a Catalunya els projectes de Codi civil de 1836 i sobretot de 1851. De l'explicitació d'aquest context emergeix una tesi que em sembla força plausible: és molt difícil pensar que Martí d'Eixalà quedés al marge de la protesta contra la tendència uniformitzadora dels propulsors del Codi civil.

El rebuig de molts juristes catalans en relació amb els dos projectes de Codi civil esmentats tingué en el rerefons raons identitàries, però també econòmiques. Respecte de les primeres, hi havia la sensació que les reformes projectades vindrien a ser el cop de gràcia a les ja malmeses institucions jurídiques catalanes d'ençà que el Decret de Nova Planta hagués suprimit qualsevol capacitat legislativa per anar adaptant-les als nous temps. Pel que fa a les segones, poden donar-se arguments relatius a l'eficiència per tal de que institucions tan preuades a Catalunya com la llibertat de testar o l'emfiteusi fossin respectades (cfr. Duran i Bas, 1883).

Quina posició en tot aquest afer va adoptar Ramon Martí d'Eixalà? L'any 1843 s'havia creat a Madrid la *Comisión General de Códigos*, la qual cosa indicava que es podia tornar a produir un intent de codificació. El dia 27 d'agost de 1845 se celebrà una reunió de la Junta del Col·legi d'advocats de Barcelona. El Degà del moment, Ruyra, va resumir en quinze punts els temes de la possible uniformització que podrien tenir una repercussió negativa a Catalunya. La Junta va decidir que fos Pere Nolasc Vives i Cebrià qui emetés un dictamen al respecte. Aquest, però, va acceptar fer-se càrrec només de la part relativa a l'emfiteusi, en la qual tenia en realitat interessos molt directes (Egea, 1989: XXII i XXXVI). Llavors, la resta del dictamen fou encomanada a Martí d'Eixalà. Afegim-hi ara el fet que el nostre autor va estar molt vinculat a la defensa dels interessos que representava la Junta de Comerç i que formava part de la Societat Econòmica dels Amics del País, dues associacions la intervenció de les quals en defensa d'una emfiteusi amb variacions va ser palesa. Què se n'extrau de tot plegat? Martí d'Eixalà, primer, era perfectament coneixedor del

MEDALLES ACADÈMIQUES RAMON MARTÍ D'EIXALÀ

Dret civil català, altrament els advocats de Barcelona no li haurien encarregat aquest Dictamen. Amb independència del caràcter poc explícit dels seus textos jurídics respecte a la defensa del Dret civil català, i de què ell era d'una generació anterior a la dels que feren clarament aquesta defensa des de postulats conservadors, la posició central de què gaudia dins de la societat civil del moment feia que no pogués restar-ne exclòs. M'inclino, doncs, a pensar que sí que hi hagué una defensa del Dret civil català darrere de les seves accions, però potser no de totes les figures centrals, ni amb la intensitat que d'altres van fer-ho.

Podem acabar aquest breu recorregut a través del pensament jurídic de Ramon Martí d'Eixalà esbrinant si s'hi troben els postulats de l'anomenada Escola Històrica del Dret, que va encapçalar Savigny, perquè precisament ha estat aquest un dels indicadors que normalment s'han fet servir per definir l'Escola Jurídica Catalana. No hi ha dubte que Martí es preocupà per l'origen històric de les institucions jurídiques civils i mercantils que examinà en les seves obres. Ara, sóc del parer que no se li pot donar a aquesta preocupació el mateix sentit que Savigny i els seus seguidors. Per a Savigny, el Dret era un producte de l'esperit d'una nació. Aquesta és una posició perfectament reconeixible en Duran i Bas, quan afirmava que l'Escola Jurídica Catalana tenia «l'element històric per base», que és «harmònica amb la filosofia del sentit comú», la més adequada «per a un poble de gran sentit pràctic com Catalunya», o que l'anàlisi jurídica calia fer-la per tal de «conèixer l'origen i per a comprendre l'esperit del Dret positiu de cada poble» (Duran i Bas, 1888: 352). En canvi, res del que digué Ramon Martí d'Eixalà ens fa pensar que hagués defensat aquest paper «romàntic» que tant Savigny com Duran li assignaren a la història d'un poble. Dues són les qüestions que aquí corren en paral·lel amb allò que succeeix amb les tesis filosòfiques de Martí i la seva relació amb el deixeble Llorens i Barba: la primera, la visió romàntica que tenien tant Llorens com Duran, segons la qual el sentit comú (transformat en seny català) esdevenia un element decisiu de la identitat d'un poble, el català –en la meua opinió, aquí s'ha produït un lliscament semàntic des del concepte filosòfic de sentit comú cap a connotacions no tècniques de «seny»; la segona, l'admiració

MEDALLES ACADÈMIQUES RAMON MARTÍ D'EIXALÀ

que ambdós deixebles tingueren vers el seu mestre en comú, raó per la qual li atribuïren la paternitat de dues Escoles catalanes, la filosòfica i la jurídica.

2.3 Política

Martí militarà en el sector liberal moderat. No obstant això, cal filar més prim i mostrar alguns trets del seu pensament que no permeten encabir-lo plenament en el perfil estàndard d'aquest grup. De fet, els membres del liberalisme català sempre van actuar amb independència de criteri respecte a les possibles consignes del partit a nivell estatal (Riquer, 1981: 30). És significatiu recordar, en aquest sentit, que si bé Martí fou expulsat de les seves classes a la Universitat quan hi havia el Govern revolucionari d'Espartero, en els dos períodes que exercí la seva tasca de diputat a Madrid –ambdós sota domini moderat– ho féu sempre a l'oposició.

Així ho demostren les seves intervencions en les sessions desenvolupades a les dues legislatures que van anar del 1844 al 1846 i les corresponents a l'any 1853. Ambdues etapes tenien una cosa en comú: es presentaren com a ocasions per a realitzar modificacions constitucionals, cada vegada en un sentit més conservador o directament reaccionari. A la primera, el Govern plantejava el canvi de la Constitució de 1837 en alguns punts clau que afectaven la conquesta de llibertats. Martí hi votà en contra. El 1853, altre cop, hi havia la voluntat de variació constitucional, aquesta vegada del text de 1845 per fer-lo encara més retrògrad que no pas era. Novament, Martí s'hi oposà. És important destacar el sentit d'aquestes votacions contràries a les propostes del poder. Quan es qualifica al nostre personatge de «moderantíssim» (com es fa a Vicens Vives, 1958: 263), fóra bo recordar aquest posicionament valent i explícit (fet des de l'oposició), precisament en sengles períodes en què governava el partit moderat (per l'anàlisi de les intervencions parlamentàries, remeto a Vilajosana, 2011: 167 i ss.).

En definitiva, Ramon Martí d'Eixalà va ser un filòsof, jurista i polític cardoní de gran influència a la Catalunya del segle XIX. Fou un renovador en l'ensenyament de la filosofia, un tractadista de gran nivell en Dret civil i Mercantil i un competent diputat. Però, per damunt de tot, va ser mestre de tota

MEDALLES ACADÈMIQUES RAMON MARTÍ D'EIXALÀ

una generació de filòsofs, juristes i literats que, aquests sí, acabarien consolidant el moviment de la Renaixença.

BIBLIOGRAFIA

Llibres de Martí d'Eixalà

Tratado elementar del derecho civil romano y español. Barcelona: Imprenta de Joaquín Verdaguer, 1838.

Curso de Filosofía Elementar. Barcelona: Imprenta de D. José Maria de Grau, 1841. 2a edició de 1845 sense la part dedicada a la Gramàtica.

Manual de la Historia de la Filosofía. Traducido del manual de Filosofía experimental de Mr. Amice, con notas y aumentado con un apéndice de la Filosofía de España y con la parte bibliográfica. Barcelona: Imprenta del Constitucional, 1842.

[Amb Ignacio Sanponts Barba i José Ferrer Subirana] *Las Siete Partidas del sabio Rey Don Alfonso el X, con las variantes de mas interés, y con la glosa del Lic. Gregorio López, del Consejo Real de Indias de S.M., vertida al castellano y extensamente adicionada con nuevas notas y comentarios y unas tablas sinópticas comparativas, sobre la legislación española, antigua y moderna, hasta su actual estado,* Barcelona: Imprenta de Antonio Bergnes, 1844.

Instituciones de derecho mercantil de España. Barcelona: Imprenta de Tomàs Gorchs, Barcelona, 1848. Diferents edicions posteriors.

Discursos de Martí d'Eixalà

Discurso leído en la apertura de la Universidad de Barcelona. Barcelona: Imprenta de Antonio Bergnes, Barcelona, 1837.

Discursos sobre las reglas de observación, aplicados a los hechos que forman el patrimonio de la historia, al objeto de fundarla sobre sus bases esenciales, discurs llegit a la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona el 9 de maig de 1837, Arxiu de la Reial Acadèmia de Bones Lletres, lligall 18.

MEDALLES ACADÈMIQUES RAMON MARTÍ D'EIXALÀ

Juicio de la obra de Mr. Guizot, intitulada, Historia de la civilización, llegit a la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona el 21 de març de 1839, Arxiu de la Reial Acadèmia de Bones Lletres, lligall 18.

Disertación relativa a fijar las leyes de los que depende la suerte de las mujeres, en los primeros grados de la civilización de los pueblos, discurs llegit a la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona el 28 de maig de 1842, Arxiu de la Reial Acadèmia de Bones Lletres, lligall 18.

Consideraciones filosóficas sobre la impresión de lo sublime, memòria llegida a la Reial Acadèmia de Bones Lletres el 18 de març de 1845, Arxiu de la Reial Acadèmia de Bones Lletres, lligall 18.

Oración inaugural que en la solemne apertura de estudios del año 1849-50, dijo en la universidad de Barcelona, Impremta Tomàs Gorchs, Barcelona, 1849.

«Estudis sobre la intel·ligència en els animals, i especialment en els mamífers», *Estudis Universitaris Catalans*, l'Avenç, volum V, Barcelona, 1911.

Manuscrits inèdits de Martí d'Eixalà

- a) I-XXV. Papers solts.
- b) XXVI. *Sentimientos morales*.
- c) XXVII. *Apuntes de las lecciones de Martí de Eixalà*: 13 folis.
- d) XXVIII. *Sensaciones morales*.
- e) XXIX. *Del deseo en general y de la voluntad*: 13 folis.
- f) XXX. *Del amor*: 15 folis.
- g) XXXI. *Sentimientos morales*.
- h) XXXII. *Del amor a la patria, del amor, de la gloria...*: 19 folis.
- i) XXXIII. *Sentimientos morales*: 13 folis.
- j) XXXIV. *Sentimientos morales*: 56 folis.
- k) XXXV. *Análisis de la educación moral en el hombre*: 10 folis.
- l) XXXVI. Fragment del discurs inaugural de 1837 a la UB: 2 folis.

MEDALLES ACADÈMIQUES RAMON MARTÍ D'EIXALÀ

Bibliografia secundària citada

ABELLÁN, José Luís (1984): *Historia crítica del pensamiento español, tomo IV: liberalismo y romanticismo (1808-1874)*. Madrid: Espasa Calpe.

ANGLÉS CERVELLÓ, Misericòrdia (1998): *Llorens i Barba i la filosofia escocesa*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

BILBENY, Norbert (1985): *Filosofia contemporània a Catalunya*. Barcelona: Edhasa.

CARRERAS i ARTAU, Joaquim (1958): *La filosofia escocesa a Catalunya*. Barcelona (Iliçó inaugural del curs 1958-1959 a la Societat Catalana d'Estudis Històrics).

CARRERAS i BULBENA, Josep Rafael (1929): «Estudis biogràfics d'alguns benemèrits patricis que il·lustren aquesta Acadèmia», a *Butlletí de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona*, XIII: 343-349.

CASANOVAS, Ignasi (1921): *Actualitat de Balmales*. Barcelona: Atlas Geogràfic.

DURAN i BAS, Manuel (1883): *Memoria acerca de las Instituciones del derecho civil de Cataluña, escrita con arreglo a lo dispuesto en el artículo 4º del Real Decreto de 2 de febrero de 1880*. Barcelona: Imprenta de la casa de caridad.

DURAN i BAS, Manuel (1888): «La escuela jurídica catalana», a *Escritos del Excmo. Señor D. Manuel Duran y Bas. Primera Serie. Estudios Jurídicos*. Barcelona: Ed. Juan Oliveres: 347-375.

DURAN i BAS, Manuel (1905): *Martí de Eixalà y sus Lecciones sobre los sentimientos morales*. Barcelona: Imprenta de la Casa Provincial de Caridad.

EGEA i FERNÁNDEZ, Joan (1989): «Estudi Introductori» a Vives i Cebrià, Pere Nolasc, 1832: *Traducción al castellano de los Usages y demás derechos de Catalunya que no están derogados o no son notoriamente inútiles con indicación del contenido de éstos y de las disposiciones por las que han venido a serlo, ilustrada con notas sacadas de los más clásicos autores del Principado*, vol. 1. Barcelona: Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, 1989: XI-LII.

MEDALLES ACADÈMIQUES RAMON MARTÍ D'EIXALÀ

FIGUERES i PÀMIES, Montserrat (1993): *Revolució francesa, Universitat de Cervera i Escola Jurídica catalana (La Filosofia Jurídica de Ramon Martí d'Eixalà en la 1ª meitat del segle XIX)*. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs.

FONT, Pere Lluís (1984): «Esquema històric de la filosofia catalana», *Enrahonar. Quaderns de filosofia*, 10: 183-189.

JACOBSON, Stephen (2009): *Catalonia's Advocates. Lawyers, Society, and Politics in Barcelona, 1759-1900*: The University of North Carolina Press.

RAMIS BARCELÓ, Rafael; VILAJOSANA, Josep Maria (2013): «Tradition and renovation: the formation of Balmes and Martí d'Eixalà in their historic context», *Journal of Catalan Intellectual History*, núm. 7 i 8: 51-63.

REYNALS i RABASSA, Estanislau (1858): *Elogio fúnebre del Dr. Ramon Martí de Eixalà*. Barcelona: Imprenta Nueva de Jaime Jepús i Ramon Villegas.

RIQUER, Borja de (1981): «El conservadurisme polític català: del fracàs del moderantisme al desencís de la Restauració», *Recerques: Història, Economia i Cultura*, nº 11: 29-80.

ROURA, Jaume (1980): *Ramon Martí d'Eixalà i la Filosofia catalana del segle XIX*. Montserrat: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

RUIZ i CALONJA, J. (1963): *Panorama del pensament català contemporani*. Barcelona: Editorial Vicens Vives.

SUANCES MARCOS, Manuel (2006): *Historia de la filosofía española contemporánea*. Madrid: Síntesis.

VALLS SALADA, Judit (2009): *Ramon Martí d'Eixalà. Un exponent de l'Escola Jurídica Catalana del segle XIX*. Tesis doctoral: Universitat de Girona.

VICENS i VIVES, Jaume (1958): *Industrials i polítics (segle XIX), a Història de Catalunya*, volum 11. Barcelona: Editorial Vicens Vives.

VILAJOSANA, Josep Maria (2011): *Vida i pensament de Ramon Martí d'Eixalà*. Lleida: Pagès Editors.

VILAJOSANA, Josep Maria (2012): «Ramon Martí d'Eixalà and the philosophical and legal Catalan Schools of the 19th century», *Journal of Catalan Intellectual History*, núm. 4: 111-129.

MEDALLES ACADÈMIQUES RAMON MARTÍ D'EIXALÀ

VILAJOSANA, Josep Maria; RAMIS BARCELÓ, Rafael (2012): «La formación intelectual y la proyección filosófica de Balmes y Martí d'Eixalà», *Carthaginensia*, 53: 85-103.

Amb la col·laboració de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Justícia

Obra Social "la Caixa"